

Рада Національного банку України

Р І Ш Е Н Н Я

26 вересня 2018 року

м. Київ

№ 45-рз

**Про діяльність Правління Національного банку України
щодо розвитку банківської системи та окремих нормативних актів з
питань банківської діяльності**

Рада Національного банку України вирішила:

1. Узяти до відома інформацію Правління Національного банку України щодо розвитку банківської системи та окремих нормативних актів з питань банківської діяльності.
2. Схвалити доопрацьовану з урахуванням результатів обговорення Оцінку Радою Національного банку України діяльності Правління Національного банку України щодо розвитку банківської системи та окремих нормативних актів з питань банківської діяльності, що додається.
3. Схвалити доопрацьовані з урахуванням результатів обговорення рекомендації Правлінню Національного банку України та Кабінету Міністрів України, що додаються.
4. Рішення набирає чинності з дня його прийняття.

Голова Ради

Б. М. Данилишин

Інд. 10

СХВАЛЕНО
Рішенням Ради
Національного банку України
від 26.09.2018 року № 45-рд

**Оцінка Радою Національного банку України
діяльності Правління Національного банку України щодо розвитку
банківської системи та окремих нормативних актів з питань банківської
діяльності**

Відповідно до статті 9 Закону України “Про Національний банк України” (далі – Закон) Рада Національного банку України (далі – Рада Національного банку) оцінює діяльність Правління Національного банку України (далі – Правління Національного банку) щодо виконання Основних засад грошово-кредитної політики та з інших питань, рішення щодо яких є обов’язковими для Правління Національного банку.

Згідно зі статтею 13 Закону Основні засади грошово-кредитної політики та рішення Ради Національного банку з питань, визначених пунктами 3, 4, 6, 8 – 10, 12, 15, 17, 18, 20 статті 9 Закону є обов’язковими для виконання Правлінням Національного банку. Водночас питання щодо розвитку банківської системи та окремих нормативних актів з питань банківської діяльності є невід’ємною складовою Основних засад грошово-кредитної на 2018 рік та середньострокову перспективу, оскільки як макроекономічний стан країни в цілому, так і стан грошово-кредитного ринку та монетарна політика зокрема залежать безпосередньо від особливостей розвитку банківської системи. Відповідно Рада Національного банку має оцінювати діяльність Правління Національного банку щодо розвитку банківської системи та окремих нормативних актів з питань банківської діяльності.

Крім того, відповідно до статті 13 Закону Рада Національного банку надає Правлінню Національного банку рекомендації, у тому числі стосовно розвитку банківської системи та окремих нормативних актів з питань банківської діяльності.

З метою виконання вищезазначених функцій і завдань Рада Національного банку оцінює діяльність Правління Національного банку щодо розвитку банківської системи та окремих нормативних актів з питань банківської діяльності за період, який не був охоплений під час попереднього розгляду цього питання Радою Національного банку, а саме липень 2017 року – липень 2018 року, та надає відповідні рекомендації Правлінню Національного банку та Кабінету Міністрів України.

Розвиток банківської системи України у липні 2017 року – першому півріччі 2018 року

Упродовж липня 2017 року – липня 2018 року банківська система України функціонувала в умовах сталих тенденцій, які сформувалися напередодні зазначеного періоду і значною мірою визначалися розвитком макроекономічного середовища. Останнє було достатньо сприятливим для розвитку банківської системи з огляду на економічне зростання та порівняно стабільну ситуацію на грошово-кредитному та валютному ринках. Економіка України зростає вже 10 кварталів поспіль і темпи економічного відновлення прискорюються. Так у I кварталі 2018 року зростання реального ВВП України прискорилося до 3,1 відсотка в річному вимірі з 2,2 відсотка в IV кварталі 2017 року. Реальний ВВП України у II кварталі 2018 року зріс на 3,8 відсотка порівняно з II кварталом 2017 року.

Крім того, сприятливою була ситуація на валютному ринку. Пожвавлення економічної активності в країнах – основних торговельних партнерах України, досить високі ціни на товари українського експорту, зростання приватних грошових переказів та жорстка монетарна політика Національного банку забезпечили зміцнення гривні як відносно долара США, так і валют країн – торговельних партнерів. Це у свою чергу позначилося на вартості імпортованих товарів, а також на цінах на товари та послуги зі значною імпортною складовою в собівартості.

Зростання базового ІСЦ також дещо уповільнилося (до 9,0% у серпні 2018 року в річному вимірі), однак усе ще високі темпи свідчать про збереження значного фундаментального інфляційного тиску.

В умовах відновлення країни після фінансово-економічної кризи та доволі сприятливого макроекономічного середовища тривало становлення та адаптація реформованої банківської системи України.

Після кризи та реформи банківського сектору призупинилася тенденція до скорочення кількості банків – за 2015 рік кількість діючих банків зменшилася з 158 до 117, за 2016 рік – до 96, за 2017 рік – до 82. Це сприяло зниженню невизначеності в діяльності реального сектору та населення.

На сьогодні завершився процес очищення банківського сектору і розпочато процес відновлення та подальшого розвитку банківської системи. У першому півріччі 2018 року жоден банк не був визнаний неплатоспроможним, що зафіксовано вперше від початку кризи 2014 року.

Загалом за звітний період кількість платоспроможних банків скоротилася на дев'ять установ до 82 банків. Виведені банки – банки з приватним капіталом, чисті активи яких становили до 1% активів сектору. Так, із дев'яти виведених банків п'ять установ припинили банківську діяльність без ліквідації юридичної особи за спрощеною процедурою, один банк приєднався до іншого.

Після прийняття Верховною Радою України Закону України “Про спрощення процедур капіталізації та реорганізації банків” малі та середні банки отримали цивілізовану можливість для консолідації та таким чином виконання вимог з докапіталізації. У звітному періоді два банки оголосили про намір скласти банківську ліцензію та продовжити діяльність як фінансові компанії, а ще два банки погодили з Національним банком приєднання до інших. Після реалізації заявлених планів на ринку залишиться 78 банків.

Рівень ризику концентрації перебуває на стабільному рівні, частка перших 20 банків (за розміром чистих активів) не змінилась і становить майже 91% (як і рік тому), а частка найбільших п'яти банків – 60% чистих активів.

Націоналізація АТ КБ “ПРИВАТБАНК” та докапіталізація державних банків зумовили зростання їх частки та домінування на ринку.

Кабінет Міністрів України у лютому 2018 року оновив основи стратегічного реформування державного банківського сектору. Згідно з оновленою Стратегією розвитку державних банків держава до 2022 року зменшить свою частку в сукупних активах у держбанках з 55% до 24%.

Між тим, на кінець першого півріччя 2017 року частка державних банків становила 55,7%, а в першому півріччі 2018 року – 55,1%. Разом із тим оновлені стратегічні принципи державного банківського сектору (лютий 2018 року) розглядають плани виходу держави з капіталу державних банків (детальна інформація наведена в розділі “Державні банки”).

Для посткризового періоду для банків було характерним прагнення скоротити свої збитки, у тому числі через скорочення операційних витрат за рахунок закриття збиткових відділень. Як наслідок, кількість діючих структурних підрозділів банків України в 2017 році зменшилася на близько 13% (у 2016 році – на 21,3%), тоді як за перше півріччя 2018 року – майже на 12% – до 9128. Суттєве скорочення структурних підрозділів в останні роки спостерігалось зокрема серед державних банків.

За 12 місяців починаючи з другого півріччя 2017 року кількість структурних підрозділів (філії, відділення) зменшилася на 7,3% (у тому числі близько 1% унаслідок виведення з ринку дев'яти невеликих банків). Одна з причин скорочення кількості мережі – триваючі процеси модернізації та

реструктуризації в банках, зокрема державних, які скорочують старі неефективні відділення, відкриваючи відділення нового формату, переходячи до “віртуального банкінгу”. Банки роблять акценти на розвитку дистанційних каналів обслуговування клієнтів та обслуговування в терміналах і мережі Інтернет, що є однією з умов розвитку і стимулювання безготівкової економіки в Україні.

Водночас насиченість структурними підрозділами західних та північних регіонів України (крім Львівської області) залишається слабкою, а в окремих регіонах (Тернопільська та Вінницька області) на кожні 10 тис. осіб припадає менше одного відділення банків. Таким чином, можливості щодо фінансової інклюзії частини територіальних громад суттєво обмежуються.

У звітному періоді банківський сектор працював без помітних потрясінь. Макроекономічна ситуація та ситуація на валютному ринку були в цілому сприятливими. Нарешті завершився процес очищення банківського сектору. Однак збереглися його певні хронічні проблеми, які можуть гальмувати процес відновлення та подальшого розвитку банківської системи.

Фінансові результати діяльності банків

Потенціал зростання ефективності та прибутковості банків обмежений потенціалом зростання економіки.

За період з першого півріччя 2017 року до першого півріччя 2018 року простежується чітка тенденція щодо поліпшення ефективності діяльності банківського сектору. Загальний операційний результат станом на 01 липня 2018 року становить 20,0 млрд грн, що свідчить про генерування банківською системою України позитивного операційного результату. Операційний результат II кварталу 2018 року був дещо менший операційного результату I кварталу на -16% (унаслідок суттєвості інших витрат – у тому числі виконання умов аудиту щодо уцінки нерухомості в зоні ООС та Криму).

Кількість банків, що забезпечують прибуткову діяльність, зростає і за перше півріччя 2018 року становить 67 установ (з прибутком 18,1 млрд грн) порівняно з 64 банками (8,1 млрд грн) за аналогічний період 2017 року. За шість місяців 2018 року банки отримали чистий прибуток у розмірі 8,5 млрд грн порівняно зі збитком (-1,7 млрд грн) за шість місяців 2017 року. Лідери щодо нарощення позитивного фінансового результату залишаються банки з іноземним капіталом (без урахування банків із російським капіталом).

Роздрібна та універсальна бізнес-моделі за результатами аналізу є найбільш ефективними. Суттєве скорочення обсягів відрахувань до резервів

(удвічі рік до року), нарощування високими темпами чистого процентного (+36%) і комісійного (+30%) доходів за менш агресивного зростання адміністративних витрат (+22%) також позитивно вплинула на фінансовий результат діяльності банків.

Однак накопичені проблеми минулих років продовжують негативно впливати на фінансові результати діяльності окремих банків. **За перше півріччя 2018 року серед 15 збиткових банків 93% загального збитку належить групі російських банків (порівняно з 60% за перше півріччя 2017 року).**

Обсяг резервів у 2018 році одноразово збільшився внаслідок переходу банків на стандарти МСФЗ 9 із рекласифікацією фінансових активів і розрахунком обсягу резервів відповідно до концепції очікуваних кредитних збитків, що призвело до зростання збитків минулих років у січні – червні 2018 року для окремих банків.

За період з липня 2017 року до червня 2018 року в розрізі доходів високий темп зростання був характерним для комісійних доходів (+32%) як за рахунок збільшення обсягів комісій за розрахунково-касове обслуговування, так і опосередковано за рахунок зростання обсягів кредитування фізичних осіб [споживче кредитування за рік зросло майже на 40% (червень 2018 року в річному вимірі)]. Темп приросту процентних доходів високий і становить +9% (за період липень 2017 року – липень 2018 року), нарощування відбувалося за рахунок збільшення обсягу доходів від кредитування фізичних осіб (+5,2 млрд грн/+48%, у тому числі внаслідок зростання процентних ставок) та вкладень у цінні папери, що рефінансуються Національним банком (+2,4 млрд грн/+14%, у тому числі внаслідок збільшення обсягу вкладень).

Процентні доходи продовжують залишатися основним джерелом формування фінансового результату діяльності банків. Структура процентних доходів по системі суттєвих змін не зазнала – лєвова частка належить доходу від операцій з кредитування підприємств (45%) та громадян (24%). Також стабільно високою є вага процентного доходу від цінних паперів, основними утримувачами яких є державні банки та банки з іноземним капіталом.

У цьому році дохід банків від депозитних сертифікатів становив близько 6 млрд грн (близько 7% від загальної суми процентних доходів банківської системи), із них 2.4 млрд грн (або 40%) припадало на банки з іноземним капіталом. В окремих банках з іноземним капіталом процентні доходи від депозитних сертифікатів Національного банку перевищують 30% загального процентного доходу.

У структурі доходів збільшується вага процентних доходів від кредитування фізичних осіб, що пов'язане зі зростанням споживчого кредитування.

Загальні витрати за період з першого півріччя 2017 року до першого півріччя 2018 року скоротилися на 5%, у тому числі внаслідок скорочення процентних витрат (на 9% за рахунок утримання банками низьких ставок за вкладками фізичних осіб) і відрахувань до резервів (скорочення вдвічі), зокрема у результаті запровадження нових принципів класифікації активів згідно з МСФЗ 9 (у тому числі перегляду класифікації за старим кредитним портфелем).

Структура витрат банківського сектору стабільна. Основну частку (близько 40% загальних витрат) становлять процентні витрати (із них 44% – витрати за коштами фізичних осіб) і (30%) адміністративні витрати. Вагомість адміністративних витрат зросла як за рахунок збільшення витрат на утримання персоналу, так і за рахунок інвестицій у банківську інфраструктуру. Лідерами у зростанні адміністративних витрат за абсолютним обсягом є державні банки (+2 млрд грн/+25%), разом із тим тенденцію до збільшення адміністративних витрат підтримують більшість банків системи.

Банківській системі вдалося поліпшити свій фінансовий стан. Суттєво скоротилися обсяги відрахування до резервів. Дохідність сектору вийшла на сталий рівень.

Капітал

У 2017–2018 роках тривали процеси нарощування капіталу банківською системою. За період з першого півріччя 2017 року до першого півріччя 2018 року статутний капітал сектору збільшився на 61 млрд грн/+14% (у тому числі у державних банках збільшився на 44 млрд грн/+17%). Докапіталізаційні процеси тривали в основному у формі конвертації коштів акціонерів у капітал та оприбуткування на баланс нерухомості та майна, за державними банками – за рахунок докапіталізації облігаціями внутрішньої державної позики.

Сьогоднішнім вимогам до мінімального розміру статутного капіталу в 200 млн грн відповідають усі банки (на 01 липня 2018 року). За результатами 2018 року (AQR) на кінець березня 2019 року всі банки повинні досягнути мінімального розміру адекватності основного капіталу 7% і 10% регулятивного. Крім того, за результатами стрес-тестування 2018 року буде визначена потреба в капіталі 24 найбільших банків. Якщо банки не виконуватимуть цих вимог Національний банк застосовуватиме до них відповідні наглядові дії (2019 рік). Разом з тим у березні 2019 року завершиться процес оцінки стійкості бізнес-моделей 56 малих банків.

У 2018 році перехід банків на стандарти МСФЗ 9 із відповідним визнанням збитків минулих років позначився на капіталі окремих банків (фінальний висновок щодо впливу на систему можна буде зробити за результатами перевірки аудиторами річної фінансової звітності банків за 2018 рік). Основна сума впливу на капітал системи сформована дев'ятьма банками із числа найбільших, що пов'язано з проблемами минулих років. Адекватність капіталу, яка вже враховувала накопичені проблеми та була підтримана докапіталізаційним процесом, залишилася на високому рівні загалом по системі й за банками зокрема.

За період з другого півріччя 2017 року до червня 2018 року регулятивний капітал сектору, який ураховує результати поточного та минулих років, збільшився на 23 млрд грн/+22%, як і його адекватність – до 17,8% по системі (+3 в.п.). Станом на початок липня 2018 року в розрізі банків нормативи Н2 і Н3 лише одного банку не відповідали нормативному значенню (банк перебував на стадії виконання програми докапіталізації, станом на 01 серпня 2018 року його нормативи досягнули цільових значень).

Рівень достатності (адекватності) капіталу банківської системи в цілому перевищує мінімально необхідний обсяг та забезпечує потенціал для зростання кредитування економіки. Позитивна динаміка прибутковості банківської системи дає змогу підвищувати капіталізацію банківської системи за рахунок внутрішніх ресурсів.

Активні операції

Упродовж другого півріччя 2017 року – першого півріччя 2018 року чисті активи¹ банківського сектору зросли на 61 млрд грн, або 5%, переважно через докапіталізацію державних банків у другому півріччі 2017 року. У грудні 2017 року портфель ОВДП у власності банків зріс на 50 млрд грн (загалом упродовж 2017 року зріс більше ніж на 100 млрд грн), а загальні активи державних банків упродовж 2017 року збільшилися на 18%. Головним чинником скорочення активів у першому півріччі 2018 року була переоцінка державних цінних паперів відповідно до вимог МСФЗ 9, а зниження обсягу корпоративних кредитів було компенсоване зростанням готівкових коштів, кредитів населенню та вкладень у цінні папери (у тому числі депозитні сертифікати Національного банку).

Попри поступове відновлення економіки та уповільнення інфляції (зростання ВВП за підсумками II кварталу 2018 року становило 3,8%, ураховуючи інфляцію 9,9%) кредитування відновлювалося вкрай повільно. Загальний обсяг кредитного портфеля банків зріс лише на 3 млрд грн, або 0,4% до рівня 912 млрд грн. Є суттєві відмінності в динаміці кредитування

¹ Активи скориговані на резерви за активними операціями

в різних групах банків. Банки з російським капіталом поступово згортали бізнес в Україні, банки з приватним капіталом демонструють найбільшу динаміку (зростання 11 млрд грн, або 10%), зростання кредитів державних банків (без урахування АП “ПРИВАТБАНК”) становило тільки 7 млрд грн, або 3%, у банків іноземних банківських груп – зросли на 11 млрд грн, або 5%.

Динаміка кредитування корпоративного бізнесу повільна, загальний обсяг корпоративного кредитного портфеля залишається на рівні кінця 2016 року. Іноземні банки досить активно кредитують сегмент малого та середнього бізнесу, який за підсумками останньої кризи продемонстрував кращу платіжну дисципліну та швидкість відновлення.

Водночас банки продовжили інтенсивно кредитувати населення. Станом на кінець II кварталу чисті гривневі кредити фізичним особам зросли до 90 млрд грн (на 25,3 млрд грн, або 39,2% у річному вимірі). За цільовим призначенням близько 75% валових кредитів домашнім господарствам припадає на кредити на споживчі цілі (68%) і купівлю автотранспорту, а в нових видачах частка кредитів на поточні потреби становить понад 90%. Споживче кредитування приваблює комерційні банки, оскільки: (1) є високомаржинальним (кожна гривня кредитів фізичним особам дає приблизно удвічі більше процентного доходу ніж за кредитами корпорацій); (2) поліпшує якість загального кредитного портфеля (частка непрацюючих кредитів на кінець червня становила 55,7% порівняно з 58% рік тому). Водночас інтенсифікація споживчого кредитування, що, як правило, спрямовується на придбання імпортованих товарів (побутова техніка, електроніка, мобільні телефони тощо), розширює споживчий попит та створює додатковий тиск на платіжний баланс та обмінний курс.

Загалом співвідношення чистих кредитів до ВВП, наданих суб'єктам господарювання скоротилося до 14%, а фізичним особам залишалося відносно стабільним на рівні 3%. Проте обидва показники є дуже низькими порівняно із сусідніми країнами. Низький рівень кредитування в Україні часто є аргументом щодо негативних наслідків проведених Національним банком регулятивних перетворень. Наприклад, у 2013 році обсяг валових кредитів суб'єктам господарювання до ВВП становив 47,7%, а на II квартал 2018 року – 27,4%, а обсяг валових кредитів фізичним особам, відповідно 12,4% та 5,6%. Однак таке скорочення є не стільки наслідком більш жорстких вимог до банківського регулювання, скільки результатом попередньої інституціонально викривленої практики кредитування. Про це свідчить істотніше падіння обсягу чистих кредитів до ВВП за суб'єктами господарювання і порівняно з валовими кредитами і порівняно з кредитами фізичним особам. Так, обсяг чистих кредитів за аналогічні періоди становив 42,6% порівняно з 13,2% та 9,5% порівняно з 3,1%. Різниця в темпах зниження валових та чистих кредитів суб'єктам господарювання свідчить не стільки про звуження спроможності

банків до кредитної експансії, скільки про появу радикального відмінного середовища кредитної активності, у рамках якого можливості до маніпулятивної кредитної практики істотно звужені, а інститути захисту прав кредиторів, які би стали основою відновлення банківського сектора, – ще не розвинені.

Зростання вкладень банків в ОВДП забезпечено переважно за рахунок державних банків, у тому числі шляхом здійснення внесків у статутний капітал. За друге півріччя 2017 року номінальний портфель ОВДП банків збільшився на 80 млрд грн та досягнув рівня 361 млрд грн, або 48% від загальної суми ОВДП в обігу (72 млрд грн, з яких за рахунок державних банків). Загалом на частку державних банків припадає 90% від портфеля ОВДП банківської системи. У 2018 році портфель ОВДП змінився несуттєво. Фактично вкладення в цінні папери в національній валюті зросли на 3 млрд грн, а в іноземній – на 159 млн дол. США.

Вкладення в депозитні сертифікати Національного банку за останні шість місяців 2017 року зросли майже на 14 млрд грн до рівня 67 млрд грн, у тому числі за рахунок зменшення залишків на рахунках у Національному банку на 13 млрд грн. У 2018 році обсяг депозитних сертифікатів зменшився на 4 млрд грн до рівня 63 млрд грн, але в цілому гривнева ліквідність станом на кінець першого півріччя 2018 року перебувала на стабільно високому рівні. Проте сконцентрована вона лише в кількох великих банках (у тому числі з іноземним капіталом), а решта фінансових установ відчують брак ліквідних коштів. На міжбанківському кредитному ринку функціонує лише сегмент кредитів овернайт. Водночас є суттєві ризики скорочення наявної гривневої ліквідності через зростання потреб готівкового ринку, недовиконання бюджету та потреби Уряду України в купівлі іноземної валюти для обслуговування пікових виплат за зовнішніми зобов'язаннями у 2019 році.

Якість кредитного портфеля залишається низькою. Частка непрацюючих кредитів сягнула історичного максимуму в липні 2017 року (58%) після чого поступово скорочувалася (55% станом на кінець 2017 року). Зростання частки непрацюючих кредитів (далі – НПК або NPL) до 56,4% на початку 2018 року було зумовлено зміною методології обліку фінансових інструментів, зокрема частину нарахованих, але не сплачених процентних доходів, перенесено до рахунку резервів, тому обсяги загальних та непрацюючих активів одноразово зросли за незмінних чистих активів. Це повинно забезпечити точнішу статистику NPL. Надалі рівень NPL скорочувався дуже повільно та станом на початок липня становив 55,7%.

Водночас зафіксовано посилення концентрації банків у сегменті короткострокового та високодохідного кредитування. Так, частка короткострокових кредитів банків (до одного року) станом на початок серпня

2018 року зросла з 40% станом на початок року до 45%. Загальний обсяг довгострокових кредитів банків продовжував суттєво превалювати загальний обсяг довгострокових депозитів банків, що свідчить про строкові розриви ліквідності. Рівень доларизації кредитів банків за січень – серпень 2018 року майже не змінився і становив близько 44%.

Таким чином, зростання активів банківського сектору відбувалося переважно через зростання портфеля ОВДП, що перебувають у власності банків (у тому числі через докапіталізацію державних банків). Загалом на державні банки припадає лєвова частка портфеля ОВДП банківської системи. Попри поступове відновлення економіки та уповільнення інфляції відновлення кредитування, у тому числі корпоративного бізнесу, було вкрай повільним. Водночас банки продовжили інтенсивно кредитувати населення. Якість кредитного портфеля залишається низькою, а вирішення питання непрацюючих кредитів (розчистки балансів) може потребувати неконвенційного підходу (можливо шляхом створення окремої банківської установи та внесення відповідних змін до законодавства).

Фондування

Кошти фізичних осіб та бізнесу залишаються основним джерелом ресурсів для банківської системи. Їх частка порівняно з кінцем II кварталу 2017 року практично не змінилася та перебуває на рівні 80%. За своєю строковою структурою ці зобов'язання є короткостроковими, що збільшує ризик ліквідності. Ще близько 13% припадає на міжбанківську заборгованість та заборгованість перед МФО. Частка коштів Національного банку скоротилася до найнижчого рівня за останні 10 років та становить 1% (пікове значення було зафіксовано в грудні 2014 року та становило 9,2%), а частка субординованого боргу (після масованої конвертації в капітал в 2015 – 2016 роках) скоротилася до 1,2%.

Серед зобов'язань корпоративного сектору переважають кошти на вимогу (74%) та короткострокові депозити, а в коштах населення частка депозитів з терміном погашення до трьох місяців перевищує 60%. Загалом частка зобов'язань із залишковим терміном погашення до одного місяця становить близько 60%, а в національній валюті частка ще вища – близько 75%. На відміну від внутрішніх джерел фінансування, зовнішні зобов'язання (що скоротилися втричі за останні три роки до 5.9 млрд. дол. США) є переважно довгостроковими (77%), оскільки понад половина цієї заборгованості припадає на зобов'язання перед МФО.

За сприятливих макроекономічних умов, а також збільшення номінальних доходів населення та поліпшення фінансових результатів підприємств, депозитний портфель банків поступово збільшувався.

Зокрема, за даними грошово-кредитної статистики, загальний депозитний портфель у другому півріччі 2017 року зріс на 7% до 898 млрд грн, а у січні-липні 2018 року зростання становило 2%, або до рівня 919 млрд грн. З початку року кошти в національній валюті зросли на 8% порівняно з майже нульовою динамікою коштів в іноземній валюті в доларовому еквіваленті. У результаті частка гривневих депозитів зросла з 55% до 58%.

Цикл більш жорсткої монетарної політики, що був розпочатий Національним банком у жовтні 2017 року та вже складається з п'яти етапів підвищення облікової ставки (з 12,5% до 18%), не мав суттєвого впливу на вартість ресурсів для банків. Ставки за гривневими депозитами припинили зменшуватися з вересня 2017 року та перебувають на рівні 14%. Вартість гривневих депозитів практично не диверсифікується залежно від строку (ринок сегментований на депозити до трьох місяців та депозити на інший термін). Ознакою неналежного функціонування цього сегмента ринку банківських послуг також є те, що з початку року ставки за 6-місячними депозитами вдвічі перевищували ставки за 12-місячними депозитами. Причинами такої ситуації може бути неможливість дострокового вилучення строкових депозитів (норма чинна з червня 2016 року) в умовах низького рівня довіри населення до банківської системи. Через низькі темпи відновлення корпоративного кредитування попит банків на валютне фондування залишався низьким. Відсоткові ставки за валютними депозитами досі перебувають на історичних мінімумах і коливаються в межах 2,8% – 3,3% річних за 6–12-місячними депозитами відповідно.

У той самий час брак довіри до банківської системи через закриття банків, а також наявність ризиків та невизначеностей економічної кон'юнктури, зумовлюють те, що вкладники надають перевагу короткостроковим вкладам. Так, за підсумками січня – липня 2018 року частка короткострокових депозитів банків зросла з 79% до 82%, що може генерувати серйозні строкові розриви між активами та пасивами банків та створювати дефіцит довгострокових коштів. Переважаюча короткостроковість пасивів банків продовжувала бути додатковим фактором, що зумовлював банки вкладати кошти в короткострокові інструменти, зокрема депозитні сертифікати Національного банку та державні цінні папери.

Кошти фізичних осіб та бізнесу залишаються основним джерелом ресурсів для банківської системи. Нарощення депозитного портфеля уповільнюється. Темпи його зростання відстають від рівня споживчої інфляції, унаслідок чого реальна вартість депозитного портфеля зменшується. Портфель банківських депозитів залишається високо доларизованим. В його структурі збільшується частка коротких та “над-коротких” ресурсів.

Частка коштів Національного банку скоротилася до найнижчого рівня за останні 10 років та становить 1%. Серед зобов'язань корпоративного сектору переважають кошти на вимогу (74%) та короткострокові депозити, а в коштах населення частка депозитів із терміном погашення до трьох місяців перевищує 60%. За сприятливих макроекономічних умов, а також збільшення номінальних доходів населення та поліпшення фінансових результатів підприємств, депозитний портфель банків поступово збільшувався. Проте цикл більш жорсткої монетарної політики, розпочатий Національним банком у жовтні 2017 року та вже складається з п'яти етапів підвищення облікової ставки (з 12,5% до 18%), не мав суттєвого впливу на вартість ресурсів для банків, а вартість гривневих депозитів практично не диверсифікується залежно від строку. Через низькі темпи відновлення корпоративного кредитування попит банків на валютне фондування залишався низьким. Переважаюча короткостроковість пасивів банків продовжувала бути додатковим фактором, що зумовлював банки вкладати кошти в короткострокові інструменти.

Державні банки

Діяльність банків, в яких держава має частку у статутному капіталі, характеризувалася протягом другого півріччя 2017 року – першого півріччя 2018 року такими показниками діяльності:

млн грн екв.	Укргазбанк		Приватбанк			Ошадбанк			Укрексімбанк			
	I п 17	II п 17	I п 18	I п 17	II п 17	I п 18	I п 17	II п 17	I п 18	I п 17	II п 17	I п 18
Чистий процентний дохід	959	1 367	1 612	1 396	3 267	6 906	2 786	2 727	1 902	1 501	2 068	1 023
Процентні витрати	2 202	2 310	2 413	9 837	8 537	6 939	7 120	7 108	7 165	4 776	4 737	4 602
із них по МФО	4	4	15	97	16	0	1 580	1 537	1 548	2 236	2 313	2 520
Процентні доходи	3 162	3 677	4 025	11 233	11 803	13 845	9 906	9 834	9 066	6 277	6 806	5 624
із них % за ЦП	1 418	1 242	1 619	3 399	4 642	5 308	4 662	4 328	5 010	2 688	2 637	2 165
Чистий комісійний дохід	239	304	322	5 059	6 534	7 369	1 267	1 431	1 493	418	-287	433
Адміністративні витрати	683	810	936	3 817	4 934	4 796	2 838	3 231	3 429	712	863	914
Відрахування в резерви	481	385	361	7 019	13 280	971	1 213	192	-2 485	1 090	-369	-637
Чистий прибуток (збиток)	65	559	216	-2 778	-20 188	6 926	306	252	92	736	193	679
Операційний результат	546	944	577	4 241	-6 908	7 897	1 519	444	-2 393	1 826	-176	42

У 2017–2018 роках Укргазбанк та АТ КБ “ПРИВАТБАНК” нарощували кредитні портфелі, що спричинило суттєве збільшення процентних доходів. АТ КБ “ПРИВАТБАНК” наростив також комісійні доходи завдяки збільшенню

портфеля карткових кредитів. Завдяки цьому АТ КБ “ПРИВАТБАНК” та Укргазбанк навіть без урахування купонних доходів за ОВДП у капіталі можуть демонструвати позитивний фінансовий результат. Вартість залучених ресурсів була здебільшого сталою, лише АТ КБ “ПРИВАТБАНК” після націоналізації вдалося суттєво знизити вартість фондування, що мало відображення на процентних витратах. Негативний операційний результат в АТ “Ощадбанк” пояснюється відрахуваннями в резерви через значний обсяг непрацюючих активів.

Наразі основною проблемою в діяльності державних банків (крім Укргазбанку) є робота з повернення проблемних активів. Їх частка не зазнала суттєвих змін за останній рік (близько 66% активів). Найбільші успіхи було досягнуто АТ “Ощадбанк” у рамках роботи по реалізації Закону про фінансову реструктуризацію. Починаючи з осені 2017 року банком реалізовано чотири кейси на суму 4,5 млрд грн, до кінця поточного року банк планує завершити реструктуризацію ще двох великих груп на суму 24,3 млрд грн. В АТ КБ “ПРИВАТБАНК” та Укрексімбанку суттєвих зрушень у цій сфері не відбулося.

У 2017 році – на початку 2018 року за проектом технічної допомоги від уряду Японії, за замовленням агенції JICA, було проведено дослідження щодо можливості реструктуризації п’яти найбільших проблемних позичальників державних банків (за винятком АТ КБ “ПРИВАТБАНК”). Результати цього дослідження детально опрацьовані та доведені до відома банків із рекомендацією прийняти їх до уваги під час здійснення реструктуризації заборгованості.

У лютому 2018 року Уряд України підтримав оновлені засади стратегічного реформування державного банківського сектору², основними завданнями яких є зниження присутності держави в банківському секторі через повний або частковий продаж банків державного сектору; визначення стратегічного фокусу кожного з банків; прибуткова діяльність банків. Для АТ КБ “ПРИВАТБАНК” визначено орієнтир на роздрібний сегмент клієнтів та МСБ; для АТ “Ощадбанк” – переорієнтація з великого корпоративного бізнесу на середній, збільшення присутності у сегменті МСБ та зміцнення роздрібною напрямку; для Укргазбанку – продовження розвитку концепції еко-кредитування в основному в корпоративному та МСБ сегментах; для Укрексімбанку чіткої стратегії наразі не визначено.

5 липня 2018 року Верховна Рада України ухвалила законопроект 8331-д про корпоративне управління в державних банках (наразі ще не підписано Президентом). Цей закон передбачає запровадження суттєвих змін у діяльності

² <https://www.minfin.gov.ua/news/view/uriad-pidtrymav-onovleni-zasady-stratehichnoho-reformuvannia-derzhavnoho-bankivskoho-sektoru?category=derzhavni-banki-ukraini>

банків, зокрема щодо діяльності їх наглядових рад. Якщо зараз у АТ “Ощадбанк” та Укрексімбанку передбачена наявність по 15 членів наглядових рад (фактично в Укрексімбанку призначено 10, а в АТ “Ощадбанк” 8 при кворумі в 10 осіб), призначених представниками Уряду, Президента та парламенту, то за прийнятим законом їх кількість знизиться до 9, з яких 6 членів мають бути незалежними та обраними за результатом спеціально створеної конкурсної комісії.

У грудні 2017 року АТ “Ощадбанк” було докапіталізовано на суму 5,75 млрд грн. Здебільшого ця сума стала результатом знецінення заставного майна за великими непрацюючими кредитами.

За попередніми даними стрес-тестування у 2018 році, жоден з державних банків не потребуватиме докапіталізації.

Діяльність Національного банку щодо розвитку банківської системи та окремих нормативних актів з питань банківської діяльності

Виконуючи свою другу за пріоритетністю основну функцію, визначену статтею 6 Закону, упродовж 2017–2018 років Національний банк у межах своїх повноважень продовжував докладати зусиль, спрямованих на забезпечення фінансової стабільності в країні, у тому числі стабільності банківської системи. Така робота концентрувалася насамперед на закладенні підвалин для вирішення нагальних питань розвитку банківської системи України, зокрема шляхом удосконалення підходів щодо регулювання банківської діяльності та відповідної нормативної бази.

Характер протікання банківської кризи в Україні 2014–2016 років продемонстрував наявність глибоких структурних викривлень, які стосуються не тільки особливостей функціонування фінансової системи країни, а також невідповідності банківського регулювання новій практиці та основоположним принципам ефективного банківського нагляду. На підґрунті процесів виведення проблемних банків з ринку та націоналізації АТ КБ “ПРИВАТБАНК” було реалізовано кілька принципових трансформацій банківського регулювання. А саме:

змінено підходи до визначення величини банківського капіталу на основі стрес-тестування, завдяки чому було започатковано перший етап з капіталізації банківської системи;

змінено процедуру оцінки кредитних ризиків, що істотно змінило банківську практику в цьому напрямі, а також вплинуло на звуження можливостей для маніпулювання оцінкою якості активів і заниження величини достатності капіталу. Зміна процедури оцінки кредитних ризиків спиралась на

поєднання макро- та мікропруденційних підходів, зорієнтованих на посилення фінансової стійкості банків та врахування в методиці оцінок майбутніх подій. Новий підхід дав можливість якісно оновити процеси формування резервів, а його застосування відобразило наявність глибоких диспропорцій в оцінці кредитних ризиків та системній недокапіталізації банківської системи;

трансформовано норматив, що регулює обмеження на операції з пов'язаними особами. Разом із запровадженням нових критеріїв пов'язаності і проведеної роботою щодо розкриття структури власності та ідентифікації кінцевих бенефіціарів це створило радикально нове середовище аналізу та моніторингу інституціональних ризиків опортуністичної поведінки банків. Запровадження вимог щодо реалізації програм зменшення частки пов'язаного кредитування в розрізі окремих банків націлює на загальне зниження системних ризиків та підвищення прозорості і конкурентності банківської діяльності, сприяючи інклюзивності в доступі до фінансування;

змінено методику визначення непрацюючих кредитів/непрацюючих активів. Новий підхід запровадив стандартну світову практику визнання активів непрацюючими. Він істотно звузив можливості банків маніпулювати визначенням якості активів і в сукупності з новим підходом до оцінки кредитних ризиків зумовив істотне зміщення якісних показників діяльності банківської системи. Попри формальне погіршення таких показників (зростання рівня NPL, зростання обсягів доформування резервів і відповідно зниження прибутковості банків, потреби в докапіталізації тощо), нові підходи дали змогу завершити формування базового периметра банківського регулювання, націленого на запобігання проявам інституціональних спотворень у банківській практиці, зокрема ухилення власників банків від докапіталізації, їхньої спроможності концентрувати ризики через операції з інсайдерами та перекладати їх на вкладників і платників податків;

розпочато перехід на МСФЗ9, який, попри збільшення витрат банків на його впровадження та появу розбіжностей у визначенні окремих показників, покликаний запровадити єдиний підхід до фінансової та управлінської звітності в банках, прийнятий у більшості країн.

Паралельно з цим зазнала змін практика банківського регулювання в аспекті інтеграції макро- та мікропруденційних підходів. Систематичне проведення стрес-тестування, розроблення, підготовка до запровадження та апробація нового інструменту регулювання банківської ліквідності (LCR), розроблення нових вимог до структури банківського капіталу на основі вимог Базеля III тощо істотно наблизили методологічні витoki та інструменти банківського регулювання до світової практики.

Також упродовж останніх двох років Національний банк удосконалив підходи щодо:

оцінки стійкості банків і банківської системи України до несприятливих змін у макроекономічному середовищі на підставі здійснення Національним банком оцінки якості активних банківських операцій, достатності (адекватності) регулятивного капіталу, достатності основного капіталу для покриття кредитного ризику [відповідно до Положення про здійснення оцінки стійкості банків і банківської системи України, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 22.12.2017 № 141 (зі змінами)];

аналізу бізнес-моделей банків. Такий аналіз спрямовується на оцінку спроможності банків генерувати прийнятні доходи з огляду на показники ефективності, структури фінансування, виду бізнес-моделі та ризик-апетиту (схильності до ризику), з використанням розрахункової моделі (Viability Sustainability Model) на підставі аналізу фактичних і прогнозних даних балансу банку, звіту про прибутки та збитки, операцій з пов'язаними з банком особами, складових регулятивного капіталу відповідно до затверджених стратегії розвитку банку та бізнес-плану розвитку банку (відповідно до Процедури аналізу Національним банком України бізнес-моделей банків, схваленої рішенням Правління Національного банку України від 12.06.2018 № 334-рш);

оцінки якості внутрішнього контролю та корпоративного управління в банках та ефективності управління ризиками, з використанням Анкети самооцінки банку (Опитувальник), розробленої з урахуванням вимог Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 11.06.2018 № 64 (далі – Постанова № 64). Норми Постанови № 64, які встановлюють вимоги для банків щодо побудови ефективних систем управління ризиками, у тому числі щодо обчислення банками профілю ризику, запроваджуються поетапно. Їх повне впровадження передбачено з лютого 2020 року;

оцінки ризиків ліквідності і фінансування та якості управління банками цими ризиками відповідно до Процедури оцінки Національним банком України ризиків ліквідності і фінансування банків та якості управління цими ризиками, схваленої рішенням Правління Національного банку України від 16.08.2018 №568-рш;

моніторингу фінансового стану банків та показників діяльності банків з урахуванням ризик-орієнтованого підходу щодо здійснення банківського нагляду (відповідно до Методики здійснення моніторингу фінансового стану банків, схваленої рішенням Правління Національного банку України від 30.01.2018 № 60-рш). Положення цієї Методики, яка замінила раніше діючі

Методичні рекомендації щодо порядку здійснення аналізу фінансового стану банку та складання звіту про моніторинг банку – юридичної особи, схвалені розпорядженням Національного банку України від 15.05.2008 № 267-р.);

Також Національний банк докладав зусилля в напрямі вирішення питання з непрацюючими кредитами. Зокрема Національний банк разом з ЄБРР розробив проект Закону України “Про діяльність з управління заборгованістю”. Цей проект передано народним депутатам України для його опрацювання та внесення на розгляд Верховної Ради України.

Розроблено проект нормативно-правового акта про організацію процесу управління непрацюючими кредитами у банках України за технічної підтримки експертів Світового банку. Цим документом визначаються організаційні засади роботи з НПК, устанавлюються вимоги щодо застосування банками процедур раннього виявлення ознак проблемності кредитів, а також процедур управління НПК протягом усього періоду їх існування. Документ ґрунтується на рекомендаціях документа Європейського центрального банку “Керівні принципи для банків по непрацюючих кредитах”.

Вищезазначена робота сприяла поліпшенню значень нормативів по системі банків України та зниженню ризиків кредитування, про що свідчать офіційні статистичні дані, аналіз яких представлено нижче. Водночас необхідно враховувати, що заходи зі зниження кредитних ризиків та посилення вимог до банків супроводжувалися і певним стримуванням банківського кредитування.

Висновки

Останні 12 місяців, з липня 2017 року до липня 2018 року, характеризувалися становленням реформованої банківської системи та її адаптацією до нових умов функціонування. Для цього були загалом сприятливі макроекономічні умови з огляду на економічне зростання. Також розвитку банківської системи сприяв приплив коштів до неї, каталізатором чого було поліпшення фінансового стану підприємств та збільшення номінальних доходів населення.

Упродовж цього періоду значний обсяг роботи був проведений Національним банком у сфері розвитку банківського сектору, що супроводжувалося відповідними змінами законодавчої бази. Такі заходи спрямовувалися на виконання другої пріоритетної функції Національного банку щодо сприяння фінансовій стабільності, у тому числі стабільності банківського сектору.

На сьогодні завершився процес очищення банківського сектору і розпочато процес відновлення та подальший розвиток банківської

системи. У першому півріччі 2018 року жоден банк не був визнаний неплатоспроможним, що зафіксовано вперше від початку кризи 2014 року.

Після завершення очищення банківського сектору банки демонструють стабілізацію діяльності. Переважна частина банків є операційно прибутковою, значна частина кредитного ризику зарезервована, кредитування поступово відновлюється, проводиться робота з проблемними та непрофільними активами. Національний банк працює над вирішенням накопичених за минулі роки проблем банківської системи, що дасть змогу посилити стійкість банків до можливих шоків.

Водночас запроваджені зміни поки ще не дали змоги сформувати базис стійкого розвитку як власне банківської системи, так і національної економіки в цілому. Причому в деяких випадках системні вади та ризики досі перевищують ті, що були напередодні початку кризи у 2014 році.

Наявні структурні дисбаланси в частині строковості ресурсів, валютної позиції окремих банків з державним капіталом, негативний досвід населення та бізнесу під час минулих криз та банків у частині стягнення проблемної заборгованості, потенційний ризик зниження рівня ліквідності системи, відносно повільне відновлення економіки після 2014 року, залежність макроекономічної стабільності від доступу до зовнішнього фінансування потребують посиленої уваги регулятора до банківського сектору.

Націоналізація АТ КБ “ПРИВАТБАНК” та докапіталізаційні процеси у державних банках зумовили зростання їх вагомості та домінування на ринку. Кабінет Міністрів України у лютому 2018 року оновив основи стратегічного реформування державного банківського сектору. Згідно з оновленою Стратегією розвитку державних банків держава до 2022 року знизить свою частку в сукупних активах у держбанках з 55% до 24%. Між тим, станом на 01 липня 2017 року частка державних банків становила 55,7%, а в першому півріччі 2018 року – 55,1%.

У 2017–2018 роках тривали процеси нарощування капіталу банківською системою. Докапіталізаційні процеси тривали в основному у формі конвертації коштів акціонерів у капітал та оприбуткування на баланс нерухомості та майна, за державними банками – за рахунок докапіталізації ОВДП.

Рівень достатності (адекватності) капіталу банківської системи в цілому перевищує мінімально необхідний обсяг та забезпечує потенціал для зростання кредитування економіки. Позитивна динаміка прибутковості банківської системи дає змогу підвищувати капіталізацію банківської системи за рахунок внутрішніх ресурсів.

Нові кредити спрямовувалися переважно в сегмент високодохідного короткострокового кредитування. Зокрема зафіксовані високі темпи приросту споживчих кредитів. За таких умов спостерігався помірний попит банків на державні цінні папери.

Попри зусилля Національного банку щодо зниження частки непрацюючих кредитів, зазначене питання залишається невирішеним. Більше того рівень НПК у поточному році зростає, що потребує вжиття додаткових заходів. Проте для успішного вирішення цього питання лише заходів Національного банку не достатньо. З огляду на багатогранність цього питання необхідні скоординовані дії різних органів влади, початковою платформою для чого має бути Рада з фінансової стабільності.

У зв'язку з появою нових ініціатив у фінансовому секторі та переглядом строків виконання довгострокових проектів у 2018 році була оновлена Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року. Надалі Національний банк фокусуватиметься на семи основних напрямках реформи із числа своїх пріоритетних проектів, а саме: лібералізації валютного регулювання; розвитку безготівкової економіки; корпоративному управлінні в держбанках; захисті прав кредиторів та інвесторів; консолідації функцій регуляторів; фінансовій обізнаності та інклюзії; захисті прав споживачів фінансових послуг.

Для забезпечення зниження ризиків банківської системи та її ефективного регулювання наразі нагальною є розбудова стратегічних підходів Національного банку щодо банківського регулювання, у тому числі в частині мікро- та макропруденційного регулювання та його узгодження з монетарною політикою. Однак у зв'язку з тим, що немає відповідних системно скоординованих стратегій з часу минулорічного засідання Ради Національного банку, присвяченого розгляду аналогічного питання, є свідченням суттєвого гальмування в цьому питанні на що має звернути увагу Правління Національного банку та банківська спільнота.

Подальші дії Правління Національного банку в царині банківського регулювання відбуваються в рамках міжнародних зобов'язань України. Також вони повинні розглядатися в контексті структурних змін у банківському регулюванні, що відбуваються у світі. Серед таких змін можна виділити: інтеграцію макро- та мікропруденційної практики; введення в постійну практику стрес-тестування; підвищення вимог до банківського капіталу; виділення системно важливих установ у спеціальну групу, щодо яких застосовуються додаткові регуляторні та наглядові заходи; посилення вимог щодо якості кредитного менеджменту та управління ризиками; переведення банківського нагляду на модель оцінки ризиків та раннього реагування (forward-

looking); запровадження більш жорстких вимог до оцінки фінансової стійкості банків; перехід на якісно новий рівень боротьби з комплаєнс-ризиками тощо.

Такі зміни глобальних підходів до банківського регулювання в більшості своїй оцінюються як такі, що є пріоритетнішими для потреб забезпечення фінансової стабільності та відповідальності фінансових установ перед суспільством. Не виключено, що такі зміни викликатимуть структурний арбітраж і відповідно розвиток альтернативних моделей банкінгу. Експансія ринку криптовалют та альтернативних способів доступу до фінансування (наприклад краудфандинг) можуть відобразити появу більш складної і децентралізованої фінансової системи, яка потребуватиме розширення периметра регулювання.

Більшість рішень Правління Національного банку щодо подальшої трансформації банківського регулювання відповідає таким глобальним змінам і засвідчує необхідність переведення банківського сектору на нові стандарти забезпечення фінансової стабільності та фінансової інклюзії.

Перелічені заходи мають структурний характер і націлені на оновлення системи банківського регулювання та нагляду, яка би відповідала міжнародним зобов'язанням України, урахувала світові тенденції та убезпечувала банківський сектор від негативної практики банкінгу, що склалися до початку банківської реформи.

СХВАЛЕНО
Рішенням Ради
Національного банку України
від 26.09.2018 року № 45-рд

Рекомендації Правлінню Національного банку України та Кабінету Міністрів України

З метою забезпечення стабільності грошової одиниці України, а також сприяння фінансовій стабільності та досягнення стійких темпів економічного зростання, відповідно до пункту 13 статті 9 Закону України “Про Національний банк України” Рада Національного банку України рекомендує:

I. Правлінню Національного банку України

1. Сприяти подальшому підвищенню ефективності політики ризик-орієнтованого нагляду та вжиття заходів раннього реагування. Зокрема продовжити роботу щодо запровадження:

- 1) вимог Базеля III до капіталу та ліквідності;
- 2) Базельських принципів ефективного банківського нагляду;
- 3) оцінки банків за методологією SREP;
- 4) нових підходів до корпоративного управління в банках тощо.

2. З метою розширення можливості для докапіталізації банків та наближення до зміни структури регулятивного капіталу в напрямі до Базеля III та норм ЄС запровадити новий інструмент капіталу з умовами списання/конверсії як різновид субординованого боргу, що стане складовою основного капіталу.

3. Здійснювати регулярну оцінку стійкості банківської системи в рамках оцінки впливу базового та негативного макроекономічного сценарію на банківську систему.

4. Здійснювати постійний моніторинг дотримання банками України вимог порядку оцінки кредитних ризиків.

5. Продовжити роботу з запровадження Кредитного реєстру з метою посилення контролю за кредитними ризиками банківських установ.

6. Удосконалити процедури реєстрації та ліцензування банків на основі законодавства ЄС та стандартів Базельського комітету з банківського нагляду.

7. Методологічно забезпечити процес управління непрацюючими кредитами (НПК) у банках України.

8. Продовжити роботу з ідентифікації та зменшення обсягу кредитів пов'язаним особам.

II. Правління Національного банку України **та Кабінету Міністрів України**

9. Об'єднати зусилля щодо роботи в комітетах Верховної Ради України з метою прискорення ухвалення законів, необхідних для підвищення ефективності роботи банківського сектору та фінансового ринку загалом:

1) законопроект №8060 (Кодекс з процедур банкрутства), прийнятий у першому читанні, забезпечить підвищення ефективності процедур банкрутства та підвищить рівень захищеності прав кредиторів;

2) законопроект №2413-а щодо консолідації функцій регулювання ринків фінпослуг, прийнятий у першому читанні, забезпечить новий рівень регулювання фінансового ринку;

3) законопроект №2456-д щодо захисту прав споживачів фінпослуг, прийнятий у першому читанні, допоможе розбудувати сучасну систему захисту прав споживачів фінансових послуг;

4) законопроект №6608 щодо особливостей проведення процедури ліквідації банку, який врегулює правову прогалину та усуне невизначеність статусу тих банків, за якими суди скасували рішення Національного банку України та Фонду гарантування вкладів фізичних осіб щодо відкликання банківської ліцензії та розпочатої процедури їх ліквідації;

5) законопроект №6273 щодо підвищення ефективності виведення банків з ринку, продажу активів банків, а також адаптації до міжнародних стандартів та законодавства ЄС посилить інституційну спроможність Фонду гарантування вкладів фізичних осіб;

6) законопроект №7270 щодо платіжних систем та переказу коштів в Україні, який удосконалить регулювання діяльності платіжних систем та небанківських фінансових установ на ринку послуг з переказу коштів, а також порядок здійснення нагляду за платіжними системами;

7) законопроект № 9067 щодо окремих питань регулювання банківської діяльності, що вдосконалив корпоративне управління в банках, розширив повноваження Національного банку України у сфері банківського нагляду та сприятиме уточненню даних у частині ідентифікації пов'язаних з банками осіб.

10. Розглянути можливості та шляхи розширення доступу фізичних та юридичних осіб-резидентів до внутрішніх боргових інструментів Уряду України. Зокрема через спрощення системи їх доступу до ринку ОВДП.

11. Забезпечити повноцінне відновлення співпраці з МВФ.

12. Розробити та подати на розгляд парламенту законопроект "Про діяльність із управління заборгованістю".